

Oponentský posudek diplomové práce Evy Šánové: „*Mám to na háku*“ – *fenomén suspension v kontextu tělesných modifikací*. Praha, Fakulta humanitních studií UK 2012, 86 s. včetně příloh

Eva Šánová se ve své práci věnuje zajímavé a aktuální problematice tělesných modifikací, konkrétně jedné z forem tzv. *play piercingu, suspension*. Autorčíným cílem je „předložit ucelený interdisciplinární pohled na novodobý fenomén tělesných modifikací, zejména na *suspension*, tedy zavěšování za kůži probodnutou háky“ (s. 11), a tak představit „co *suspension* je, kdo a proč se *suspension* věnuje a jak je tento fenomén zasazen do širšího kontextu tělesných modifikací“ (s. 12). Práce je založena na empirickém výzkumu realizovaném kombinací polostrukturovaných interview, zúčastněného pozorování a zejména analýzy tematických diskusních fór.

Práce je rozdělena do tří kapitol - teoretické (s. 15-35), v níž autorka představuje koncepci těla v západní společnosti ve vztahu k tělesným modifikacím, kontextuální (s. 36-48), která představuje subkulturu tělesných modifikací a v ní praktikované přístupy k tělu, a konečně empirické (s. 49-75), jež se věnuje samotnému tématu *suspension*. Práce je dále doplněna o obrazovou přílohu, která ilustruje pojednávané tělesné modifikace.

Po stránce teoretické je práce zvládnuta relativně dobře. Autorka si první kapitolou připravuje konceptuální rámec, do kterého by mohla *suspension* zasadit a tento fenomén dále interpretovat. Ačkoliv ani zde se nevyhne některým problémům (např. s pojmem rituál na s. 30 pracuje spíše v laickém pojetí, než aby jej měla teoreticky podloženým), vychází povětšinou z relevantní literatury, která se vztahuje ke zkoumané problematice. V seznamu literatury postrádám pouze dvě práce, které považuji za stěžejní, a ve vztahu k problematice tělesných modifikací obecně práci *In the flesh* Victorie Pitts a ve vztahu k interpretaci tělesných modifikací jako sebepoškozování práci *Bodies under siege* Armando Favazzi.

Autorčina práce s literaturou však není zcela bezproblémová, jelikož důsledně nerozlišuje relevantní odborné práce od prací populárních/popularizujících či zcela laických. Jako odborný text nelze chápat novinový článek Martina Rychlíka (bez ohledu na to, že je autor etnolog věnující se problematice tělesných modifikací) (s. 30), stejně jako nelze hovořit o rituálu *O-keepa* (či nověji *Okipa*) nebo *Kavadi* na základě komunitního serveru *suspension.org* či komerční informační stránky *yoursingapore.com*. Je samozřejmě zcela v pořádku užívat internetová diskusní fóra jako zdroj dat pro následnou analýzu, stejně jako odborné texty publikované v rámci open access žurnálů. Je však třeba důsledně rozlišovat, jaký charakter má užitý zdroj a adekvátně tomu s ním zacházet.

Nedůsledná práce se zdroji se projevuje i absencí odkazů u některých pasáží, které jsou zcela jednoznačně převzaté, což je případ např. Vyznání Církve tělesných modifikací (s. 48). Podobně autorka neuvádí zdroje ani u dalších tvrzení, která jednoznačně nelze považovat za součást všeobecně známých znalostí, ale ani za výsledek jejího vlastního bádání, jako v případě pasáže vysvětlující rozdíly mezi hormony endorfinem a epinefrinem (s. 60).

Nejzásadnějším nedostatkem práce je pak její metodologická stránka. Již samotný popis metodologie (s. 13-14) postrádá nejen jakoukoliv reflexi prováděného výzkumu, ale, což je zásadnější, také popis výzkumného vzorku, aplikace technik sběru dat i analytických postupů a zejména etiky výzkumu. V rámci obhajoby by tak měla tento nedostatek napravit.

Nedostatečná metodologická reflexe se projevuje i v samotné analytické a interpretační rovině empirické částí. Autorka se v ní sice pokouší o charakterizování motivací pro podstoupení *suspension*, osob, které ji podstupují, i samotného zážitku, ale činí tak teoreticky zcela nereflexivně, čímž přichází zcela vniveč kapitola věnovaná teorii. Současně se dopouští nepodložených generalizací, kdy např. není jasné, na jakém základě tvrdí, že nejčastěji *suspension* provozují muži ve věku 18-35 let (přičemž není ani zřejmé, zda hovoří o situaci v ČR

nebo celosvětově). Na hloubce analýze nepřidává ani vágní formulace typu „jeden kluk a slečna“ (s. 59).

Součástí popisu fenoménu je i soupis jednotlivých typů závěsů. I zde je patrná nesystematičnost analytické práce, kdy namísto vytvoření klasifikace autorka pouze reprodukuje popis jednotlivých typů, které následně doplňuje o nesouvislé informace týkající se typů dříve nepopsaných. Empirickou část pak autorka uzavírá popisem dvou událostí, jichž se zúčastnila. Oba popisy jsou sice čtivé a zajímavé, ovšem postrádají jakoukoliv analýzu či interpretaci, čímž získávají charakter pouhých ilustrací či spíše črt.

V závěru pak autorka pouze shrnuje již dříve řečené, aniž by se pokusila o relevantní diskusi, kromě zmínění limitů své práce.

Nemohu si také odpustit ještě jednu poznámku, týkající se tělesných modifikací u nativních amerických etnik, jak Tance slunce, tak obřadu *Okipa*. K užití Catlinova popisu obřadu *Okipa* nemám připomínky, problematické je to již s jeho interpretacemi, stejně jako interpretacemi Tance slunce převzatými ze zmiňovaných komunitních webů. V tomto ohledu by autorka mohla užít některé novější a interpretačně nosnější zdroje (např. *Mandan Social and Ceremonial Organization* Alfreda Bowerse či *The Shoshoni-Crow Sun Dance* Freda Vogeta). Zároveň by bylo vhodné se při překladu více opírat o znalost mandanské kultury, čímž by se autorka vyhnula takovým nepřesnostem jako překládat *medicine lodge* jako šamanský vigvam (s. 53). Termín *vigvam* se užívá výhradně pro označení polokopulovitých obydlí indiánů oblasti Velkých horních jezer a jeho užívání pro indiánská obydlí obecně je reprodukováním zavedeného kulturního stereotypu. Podobně je problematické užívat termín *šaman*, jelikož instituce šamana se v nativních amerických kulturách objevuje pouze u Eskymáků, případně subarktických indiánů, ale nikoliv v oblasti Plání a prérií. Ačkoliv se termínem *medicine lodge* obvykle označuje speciálně vztyčená konstrukce, užívaná pro rituální účely, zejména Tanec slunce, v tomto kontextu by bylo patrně vhodné užít termín obřadní chýše.

Po stránce formální se práci nevyhnuly některé běžné nešvary jako jsou překlepy či chyby v textu, stejně jako drobné problémy s poznámkovým aparátem (ačkoliv autorka odkazuje převážně v textu, v některých případech se nečekaně uchyluje k odkazování v poznámce pod čarou). Ty sice nejsou nijak zásadní, ale umocňují dojem jisté „rozpracovanosti“.

Celkově jsem měl z práce rozporuplné dojmy, které se prohlubovaly, čím dále jsem v práci postupoval. Zatímco první kapitola mne svou kvalitou potěšila, poslední mne velmi zklamala. Potenciál dat, který autorka získala, i teoretického rámce, který jí měl pomoci data interpretovat, zůstal vinou absence hlubší analýzy zcela nevyužit. V úvodu deklarovaná multidisciplinarita pak zůstala pouze na úrovni této deklarace.

I přes tato pochybení se však domnívám, že práce splňuje kritéria kladená na diplomovou práci a doporučuji ji proto k obhajobě. Na základě výše zmíněných připomínek ale navrhuji pouze hodnocení **dobře**.

V Praze 13.10.2012

Mgr. Martin Heřmanský, Ph.D.